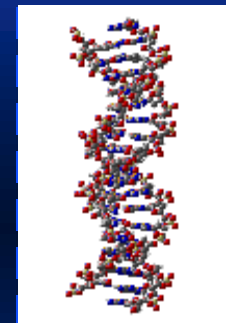

GERONTOLÓGIA

5. A gerontológiai rendszerszemlélete

Dr. SEMSEI IMRE

Debreceni Egyetem

Egészségügyi Kar

DEBRECENI
EGYETEM

A GERONTOLÓGIAI RENDSZERSZEMLÉLETE

- ✓ A fenntartható egészség rendszere
- ✓ Fiziológiai, mentális, szociális és spirituális egészség összefüggései
- ✓ Az életmód jelentősége a személyes esélykockázatban
- ✓ Az idősödés/időskor életminősége és személyes összefüggései
- ✓ Az időskori életminőség tényezői
- ✓ A jövő lehetőségei
- ✓ A hazai gerontológiát meghatározó események

A FENNTARTHATÓ EGÉSZSÉG RENDSZERE

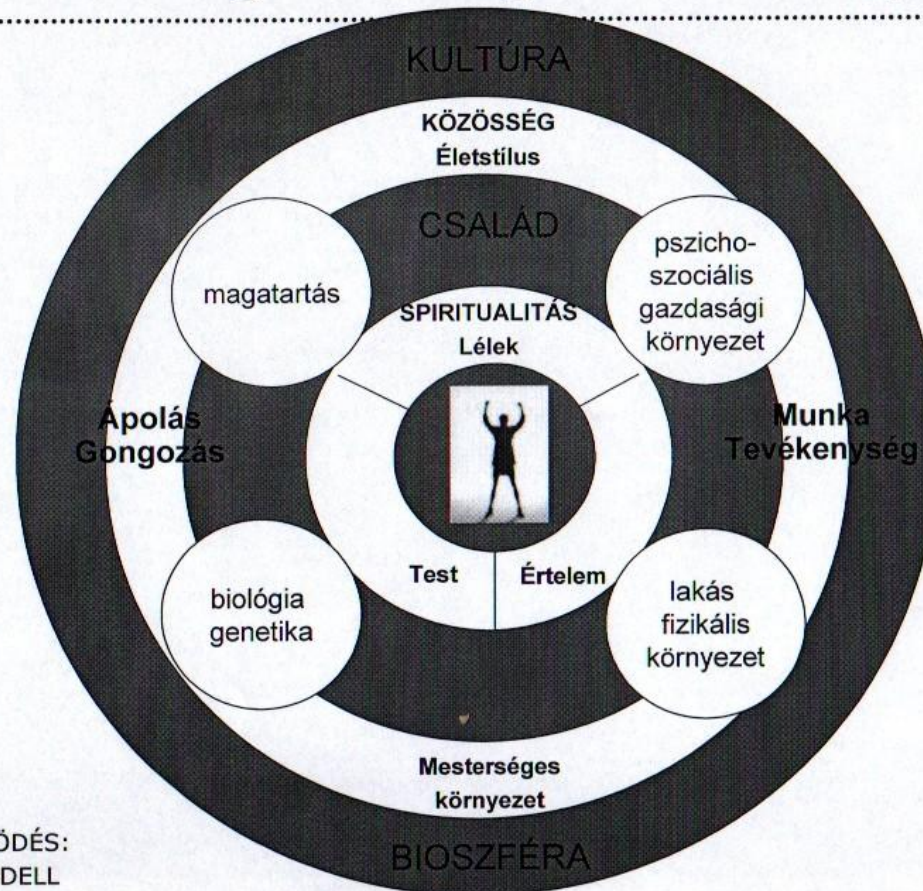
- Minél hosszabban és kielégítően¹
 - fenntartható egészségben és életminőségben
 - holisztikus szemlélet (biológiai, szociális, pszichológiai, spirituális)
- Az öregedés nem krónikus betegségek összessége
- Személyre-szabottság
- Soktényezős, dinamikus időskép
 - genetikai
 - egyéni (életmód, gondolkodásmód)
 - környezeti
 - társadalmi (egészségügyi, szociális, gazdasági...)

A GERONTOLÓGIAI RENDSZERSZEMLÉLETE

- ✓ A fenntartható egészség rendszere
- ✓ Fiziológiai, mentális, szociális és spirituális egészség összefüggései
- ✓ Az életmód jelentősége a személyes esélykockázatban
- ✓ Az idősödés/időskor életminősége és személyes összefüggései
- ✓ Az időskori életminőség tényezői
- ✓ A jövő lehetőségei
- ✓ A hazai gerontológiát meghatározó események

FIZIOLÓGIAI, MENTÁLIS, SZOCIÁLIS ÉS SPIRITUÁLIS EGÉSZSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

A sikeres öregedés meghatározó tényezői

IDŐSEK ÉS IDŐSÖDÉS:
HOLISZTIKUS MODELL

FIZIOLÓGIAI, MENTÁLIS, SZOCIÁLIS ÉS SPIRITUÁLIS EGÉSZSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

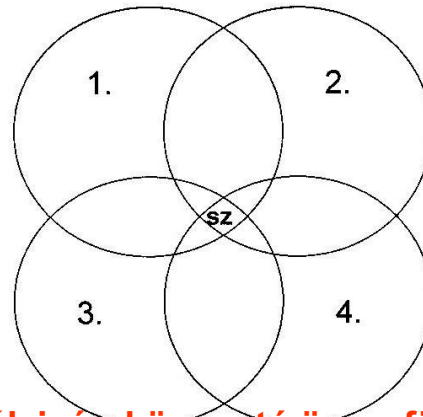
- A sikeres öregedés szorosan összefügg az egyén mentális és spirituális egészségével
- A test, az értelem és a lélek szorosan összefügg egymással, egymásra hatnak
- Az egyénen belül a genetikai meghatározottság mellett az életmód és a gondolkodásmód kiemelt fontosságú
- A munka jelentősége

FIZIOLÓGIAI, MENTÁLIS, SZOCIÁLIS ÉS SPIRITUÁLIS EGÉSZSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

A 4-dimenziós Lawton-modell (1983)

1. „Jóléti” –
Pszichológiai
jellemzők

3. Magatartás
kompetenciák

2. Szubjektív,
érezelt
körülmények

4. Objektív
körülmények és
feltételek

sz = személyiség

Személyiség-központú összefüggések

PSZICHOSZOCIÁLIS TÉNYEZŐK:

- Közösségi autonómia (önkormányzati)
- Közösségi bevontság
- Közösségi elégedettség
- Közösségi eszmeiség
- Közösségi belső konszenzus
- Közösségi izolációs hatások

ÖKOLÓGIAI TÉNYEZŐK:

- A lakással való elégedettség (és ellátottság)
- Az un. berendezettség és bútortati megfeleléség
- Inger – környezeti minőség
- Közösségi megbecsültség és megfeleléség
- Szolgáltatások szintje
- Szolgáltatások elérhetősége
- Szolgáltatások hiányossága

A GERONTOLÓGIAI RENDSZERSZEMLÉLETE

- ✓ A fenntartható egészség rendszere
- ✓ Fiziológiai, mentális, szociális és spirituális egészség összefüggései
- ✓ Az életmód jelentősége a személyes esélykockázatban
- ✓ Az idősödés/időskor életminősége és személyes összefüggései
- ✓ Az időskori életminőség tényezői
- ✓ A jövő lehetőségei
- ✓ A hazai gerontológiát meghatározó események

AZ ÉLETMÓD JELENTŐSÉGE A SZEMÉLYES ESÉLY-KOCKÁZATBAN

- Életvezetés:
 - stressz, konfliktusok kezelése₆
 - aktivitás: fizikai és szellemi
- Táplálkozás: károsító anyagok kerülése₇
- Betegségkezelés: mentális egészség, gyógyszeres komplikációk
- Gondolkodásmód:
 - az öregedés a változások kezelése, elfogadása₈
 - hozzáállás az élethez₉
 - önértékelés₁₀

A GERONTOLÓGIAI RENDSZERSZEMLÉLETE

- ✓ A fenntartható egészség rendszere
- ✓ Fiziológiai, mentális, szociális és spirituális egészség összefüggései
- ✓ Az életmód jelentősége a személyes esélykockázatban
- ✓ Az idősödés/időskor életminősége és személyes összefüggései
- ✓ Az időskori életminőség tényezői
- ✓ A jövő lehetőségei
- ✓ A hazai gerontológiát meghatározó események

AZ IDŐSÖDÉS/IDŐSKOR ÉLETMINŐSÉGE ÉS SZEMÉLYES ÖSSZEFÜGGÉSEI

- Éveket adjunk az életnek
- Adjunk életet az éveknek
- A személyiség szerepe:
 - egészség megőrzése, betegségek kialakulása
 - gyógyulás, rehabilitáció
- Személyiség-markerek:
 - sikeres, vagy sikertelen
 - normál vagy kóros öregedés

A GERONTOLÓGIAI RENDSZERSZEMLÉLETE

- ✓ A fenntartható egészség rendszere
- ✓ Fiziológiai, mentális, szociális és spirituális egészség összefüggései
- ✓ Az életmód jelentősége a személyes esélykockázatban
- ✓ Az idősödés/időskor életminősége és személyes összefüggései
- ✓ Az időskori életminőség tényezői
- ✓ A jövő lehetőségei
- ✓ A hazai gerontológiát meghatározó események

AZ IDŐSKORI ÉLETMINŐSÉG TÉNYEZŐI ÖREGEDÉS-BETEGSÉG

- ❖ Az idős ember nem öreg felnőt
- ❖ Nincs egységes öregedési minta¹¹
- ❖ Az idős ember is lehet egészséges
- ❖ Az idős ember nem azért beteg, mert idős
- ❖ A leggyengébb láncszem
- ❖ Az 5 i:
 - inmobilitás (mozgásbeszűkülés)
 - inkontinencia (vizelettartási zavar)
 - instabilitás (test-egyensúlyi zavarok)
 - intellektuális hanyatlás
 - iatrogénia (orvosi ártalom)

- ❖ A homeosztázis zavara láncreakciót indíthat
- ❖ Az öregedés komplex betegségekhez vezethet

AZ IDŐSKORI ÉLETMINŐSÉG TÉNYEZŐI ÖREGEDÉS-BETEGSÉG

- ❖ Az öregedés és betegség: „két jó barát”
 - ❖ az öregedéssel gyakrabban jelentkező betegségek
 - ❖ Az öregedés-asszociált betegségek
 - ❖ az öregedési változások miatt
 - ❖ az öregedéssel közös gyökerű betegségek
- ❖ A betegség komplex társadalmi probléma
 - ❖ egyéni probléma
 - ❖ szociális-egészségügyi feladat
 - ❖ egyéni és társadalmi következményekkel

AZ IDŐSKORI ÉLETMINŐSÉG TÉNYEZŐI ÖREGEDÉS-BETEGSÉG

- ❖ **Egészségügyi szolgáltatás igénybevétele:**
 - ❖ Találkozás az orvossal (85% rendszeresen)
 - ❖ Gyógyszerhasználat (96%-a legalább 1 gyógyszert)
 - ❖ Formális, informális, intézeti segítségnyújtás, gondozás, gondoskodás
 - ❖ Kórházi gyógykezelések akut betegségek miatt

- ❖ **Idősek egészségügyi szolgáltatás-igénybevétele:**
 - ❖ 4-szer gyakrabban járóbeteg szolgáltatás
 - ❖ 10-szer gyakrabban kórházi ellátás
 - ❖ 12-szer gyakrabban gyógyszer felírás

A GERONTOLÓGIAI RENDSZERSZEMLÉLETE

- ✓ A fenntartható egészség rendszere
- ✓ Fiziológiai, mentális, szociális és spirituális egészség összefüggései
- ✓ Az életmód jelentősége a személyes esélykockázatban
- ✓ Az idősödés/időskor életminősége és személyes összefüggései
- ✓ Az időskori életminőség tényezői
- ✓ A jövő lehetőségei
- ✓ A hazai gerontológiát meghatározó események

A jövő lehetőségei

- A hosszabb élet - öregedés lassítása – fenntartható egészség életminőség együttese szabja meg
- Folyamatosan hozzátevődnek évek az átlagéletkorhoz
 - Aki eddig 100 évig élt, ezután inkább 110-ig fog élni; 70 → 100; mai 40 éves átlagéletkora → 85 év lesz, többen érik meg a 120-at
 - A mai 30 évesek 80 éves korukban szerveket cserélhetnek le
 - A plasztikai sebészet is jobb külső tud biztosítani
 - A géntechnológia további betegségeket tud kiküszöbölni
 - A most 10 évesek 40 éves korukban már jelentősen lassíthatják öregedésüket, jobb lesz az öregkori életminőségük (150 év?)
 - A 20 év múlva születők kockázatmentesíthetik születési hibáikat (választott génállomány → jelentős maximális életkor növekedés lehet
- A gépies változások mellett az életet meg kell tölteni
„Hittel, reménnyel és szeretettel”

egyénnek, közösségeknek, intézményeknek

A GERONTOLÓGIAI RENDSZERSZEMLÉLETE

- ✓ A fenntartható egészség rendszere
- ✓ Fiziológiai, mentális, szociális és spirituális egészség összefüggései
- ✓ Az életmód jelentősége a személyes esélykockázatban
- ✓ Az idősödés/időskor életminősége és személyes összefüggései
- ✓ Az időskori életminőség tényezői
- ✓ A jövő lehetőségei
- ✓ A hazai gerontológiát meghatározó események

A hazai gerontológiát meghatározó egyes események

- ❖ 1996: Idősügyi Tanács (IT)
 - ❖ Miniszterelnök, Eü. Min. Államtitkár, civil delegáltak, gerontológusok
- ❖ 1997: EU szakorvosi Bizottsága szakmai listájára vette a geriátriát
 - ❖ hazai gerontológiai oktatás és szakképzés megindulása
- ❖ Az IT tagja lett a Szociális Tanácsnak
- ❖ 2001 IT elkészíti az időskor meghatározó szempontrendszerét → Idősügyi Charta
 - ❖ részvétel a társadalmi tevékenységben
 - ❖ Anyagi és szociális biztonság
 - ❖ Egészségügyi és gondozási feladatok
 - ❖ Jobbiztonság és jogvédelem
- ❖ 2001 vége „idősegeségügyi miniszteri biztos” az Eü. Min.- ban
 - ❖ Az idős-egészségügy koordinálása
 - ❖ Idősegeségügyi Program
- ❖ Idősügyi törvény megalapozása
- ❖ AZ idősügyi szempontok bekerültek a Johan Béla Népegészségügyi Programba és a KINCS-be (Kormányzati Idősügyi Cselekvési Program)
- ❖ Folyamatban vannak idős-egészségügyi ellátó rendszerek monitorozásai költséghatékonyságuk és korszerűségük elemzése